

УДК 316.3:329«19»(477)

Левчук К. І.,
доктор історичних наук, професор,
завідувач кафедри історії України та філософії,
Вінницький національний аграрний університет
(Україна, Вінниця), ki_levchuk@i.ua

Розвиток громадських організацій України протягом 90-х років ХХ ст.

Досліджено кількісні показники розвитку громадських організацій України протягом перших років незалежності. Встановлено, що відбулося значне збільшення кількості громадських організацій, однак, згідно з соціологічними дослідженнями, участь громадян у їх повсякденній діяльності залишалася на невисокому рівні.

Ключові слова: громадська організація, соціологічні дослідження, громадянська активність, Держкомстат України.

Громадські організації є важливою складовою громадянського суспільства. На відміну від політичних партій, метою яких є здобуття політичної влади, громадські організації є виразниками та захисниками інтересів пересічних українських громадян.

Помітний внесок у вивчення правового статусу громадських організацій, джерел їх фінансування, наслідків діяльності протягом 90-х років ХХ ст. зробив О. Сидоренко [1]. Однак дослідник, аналізуючи поточні архіви Держкомстату України, не звернув увагу на значну кількісну розбіжність між зареєстрованими громадськими організаціями та тими, які звітували про свою діяльність, що ускладнює об'єктивну оцінку розвитку громадянської активності протягом 90-х років ХХ ст.

М. Шевченко, В. Головенько, Ю. Галустян ототожнювали громадські організації з розвитком «третього сектора» як невід'ємної складової громадянського суспільства, що на наш погляд є дискусійним [2].

А. Матвійчук розглядав громадські організації як чинник становлення громадянського суспільства в Україні [3, с. 6–7]. О. Лавринович визнав, що недержавні неприбуткові громадські організації впродовж 90-х років ХХ ст. намагалися привернути увагу законодавчої та виконавчої влади, оскільки перебували у повній законодавчій блокаді й були неспроможні самостійно розвиватися [4, с. 4].

Метою нашої статті є вивчення та узагальнення інформації про кількісний склад громадських організацій України наприкінці ХХ ст.

Сплеск громадянської активності усіх верств суспільства на зламі 80-х початку 90-х років та проголошення незалежності України, демократизація суспільства, правове унормування колишніх «неформалів» сприяли зростанню кількості громадських організацій в Україні. Якщо в 1991 році в Україні було зареєстровано 324 громадські організації, то в 1999 році число зареєстрованих громадських організацій (включаючи місцеві осередки) досягло 4437 [5, с. 3].

Сама лише реєстрація не дає остаточної відповіді на запитання про число громадських організацій в Україні. По-перше, певна частина організацій з різних причин офіційно припинила своє існування. По-друге, значна кількість громадських організацій, заявивши про своє створення, не проявила активності у реалізації статутних завдань, не звітувала перед статистичними органами. По-третє, відповідно до Закону України «Про об'єднання громадян», який діяв з червня 1992 по

січень 2013 року, громадські організації утворюються та діють з місцевим, всеукраїнським та міжнародним статусом. З 1992 по 1999 роки кількість всеукраїнських та міжнародних громадських організацій зросла з 152 до 1118 [6, с. 369].

Місцеві осередки (обласні, районні, первинні) громадських організацій для того, щоб набути статусу юридичної особи, також реєструвалися у місцевих органах виконавчої влади, при цьому вони могли керуватися власним статутом. Такий стан справ ускладнював пошук відповіді на поставлене запитання. Але для того, щоб оцінити розвиток сектору громадських організацій в Україні протягом перших років незалежності, визначити реальне співвідношення між різними за статусом організаціями, взято до уваги число легалізованих громадських організацій з міжнародним, всеукраїнським та місцевим статусом (включаючи місцеві осередки). Станом на 1 січня 1997 року в Україні їх нараховувалося 14 тис. 148 [7, с. 1].

Слід відзначити, що суспільна активність населення різних регіонів суттєво відрізнялася, що зумовлено рівнем розвитку громадської свідомості, питомою часткою міського населення, історичними традиціями, наявним фінансуванням, політичними чинниками. Станом на січень 1997 року лідерами за кількістю громадських організацій були: Автономна республіка Крим (1427), Львівська область (1407), Донецька (1340), м. Київ (1247) [7, с. 2].

Підґрунтя розвитку громадянської активності у зазначених регіонах було закладено за часів перебування. Саме Львів та Київ стали центрами кристалізації неформальних організацій, осередками діяльності національно-демократичних сил. З 1991 року у цих містах у першу чергу відкривали свої представництва міжнародні благодійні фонди, що надавали підтримку новоствореним громадським організаціям. Переважна більшість всеукраїнських та міжнародних громадських організацій зареєструвалася у Києві, тоді як місцеві осередки діяли в усіх регіонах України. У Донбасі розпочав діяльність опозиційний комуністичній владі робітничий рух, створювалися страйки, незалежні профспілки. Це сприяло набуттю досвіду самодіяльної активності у представників неформальних організацій та продовженню їх громадської діяльності в умовах незалежної України. Повернення кримських татар на батьківщину спричинило не тільки потребу у створенні громадсько-політичних організацій кримськотатарського народу, але стало каталізатором регіональної громадянської активності.

Серед громадських організацій, класифікованих Держкомстатом за видами (напрямами) діяльності, найбільшу частку у 1996 році займали організації ветеранів та інвалідів – 14,6 відсотка; оздоровчі та фізкультурно-спортивні об'єднання, питома вага яких у 1996 році становила 14,1 відсотка; організації професійної спрямованості – 8,4 відсотка; освітні та культурно-виховні товариства – 8,1 відсотка [8, с. 7].

Регіональні уподобання також мають значний вплив на розвиток громадських організацій того чи іншого напрямку. У Криму, Донецькій, Закарпатській областях, де проживають представники національних меншин, а також тривав процес повернення на батьківщину кримських татар та інших депортованих народів,

актуальною залишалася проблема розвитку та збереження національних культур. Тому у згаданих областях було зареєстровано значну кількість національно-культурних товариств. На Львівщині, найбільше, у порівнянні з іншими областями, було створено культурно-виховних та просвітнянських об'єднань. Близькістю до джерел фінансування пояснюється концентрація благодійних організацій та фондів у Києві. Мережа організацій ветеранів та інвалідів війни щільніша в Донецькій, Луганській, Дніпропетровській, Запорізькій, Київській областях, де вагомою у демографічному розрізі залишалася частка осіб пенсійного віку.

Суперечливою слід вважати тенденцію до визначення кількості членів громадських організацій. Загалом, кількість членів громадських організацій станом на січень 1997 р. складала 23 млн. 622 тис. осіб [9, с. 3]. Це викликано зміною форм та методів повсякденної діяльності громадських організацій в умовах незалежної України, потребою реформування організаційної структури, врахування нових реалій суспільно-політичного життя. Одержавлені та підконтрольні КПРС–КПУ масові громадські організації радянських часів (товариство охорони пам'яток історії та культури, товариство охорони природи, товариство Червоного Хреста тощо) з 1990 року переходять на госпрозрахунок та реєструються в якості всеукраїнських громадських організацій. Економічна криза першої половини 90-х років, галопуюча гіперінфляція та зростання числа безробітних різко зменшила кількість членів громадських організацій та похитнула головне джерело фінансування – членські внески. Також відбулося значне зменшення популярності організацій, які виникли за роки перебудови. Значною мірою вони стали грампліном у велику політику для обмеженого кола активістів та створених на їх основі політичних партій.

Для розуміння об'єктивної картини розвитку громадської активності у перші роки незалежності слід звернути увагу на соціологічні дослідження, проведені протягом 90-х років ХХ ст. Зокрема, міжнародна фундація IFES у травні 1996 року здійснила опитування громадської думки з метою з'ясувати ставлення громадян України до громадських організацій. Індивідуальні інтерв'ю були проведені з вибіркою 1660 дорослих осіб, що, на думку соціологічної фірми «Соціс–Гелап», представляло доросле населення України (межа відхилення складає три відсотки). Так, 51 відсоток опитаних вважав, що неурядові організації є дуже важливими для суспільства [10, с. 5–6].

Фонд «Демократичні ініціативи» разом з Інститутом соціології НАН України проводив у 1994–2000 роках за єдиною методикою та вибіркою щорічне загальноукраїнське опитування. На нашу думку, не всі запитання є досконалыми, що не сприяло чіткому розумінню сутності поняття «громадська організація». Так, серед варіантів відповідей на запитання: «Членом якої з громадських чи політичних організацій Ви є?» – пропонувалися окремі відповіді: «громадська організація, фонд, асоціація», «екологічний рух», «студентське товариство, молодіжна організація», «професійне об'єднання, асоціація», «релігійна організація, церковна громада» [11, с. 10].

З іншого боку, збереження незмінними запитань у соціологічному опитуванні (навіть, коли вони не

зовсім вдалі) створює умови для більш адекватного аналізу уподобань населення протягом певного часу. Серед опитаних членами громадської або політичної організації у 1994 році були 18 відсотків, тоді як у 1996 році – 13 відсотків. Відповіді свідчать, що більшість громадян України не брали активної участі у суспільно-політичному житті країни. Звіти про значне число членів громадських організацій, отримані статистичними державними органами, залишалися такими ж далекими від реального стану речей, як і масовість громадських організацій радянської доби.

Важливим критерієм авторитету громадських організацій є їх оцінка громадянами України. Соціологічне опитування, яке було проведене Центром інновацій та розвитку за підтримки фонду Ч. С. Мотта, спільно із соціологічними фірмами «Інмарк – інформація та маркетинг» та «Соціс–Гелап» у липні 1999 року, передбачало дослідити ставлення населення до громадських організацій в Україні.

Згідно з результатами опитування, більшість громадян України позитивно ставилися до діяльності громадських організацій, вважаючи пріоритетними для їх діяльності допомогу малозабезпеченим та інвалідам, охорону довкілля. Таким чином, суспільну увагу привертали організації, які ставили за мету своєї діяльності соціально орієнтовані цінності, благодійництво, задоволення соціально значущих потреб, а не лише реалізацію прав та потреб учасників об'єднання [12, с. 11].

Водночас, для більшості громадян України діяльність громадських організацій залишалася практично невідомою – лише 42 відсотки опитаних зуміли назвати відому їм організацію. Зрозуміло, що найвищий рейтинг був у всеукраїнських та міжнародних громадських організацій, які не лише відомі у всіх регіонах України, але й активно використовували засоби масової інформації, інші форми популяризації своєї діяльності серед населення. Найбільше респондентів назвали організації ветеранів війни та воїнів-афганців, Союз «Чорнобиль», профспілки, товариство Червоного Хреста України, Товариство «Просвіта» [12, с. 15]. Симптоматичним є той факт, що більшість організацій, які відомі опитаним, були створені за часів перебудови або в незалежній Україні. Більшість названих об'єднань у тій або іншій формі отримували допомогу з боку держави або місцевих органів самоврядування, співпрацювали з урядовими структурами, брали участь у реалізації урядових програм. Їх відносно висока популярність пояснюється не лише активною статутною діяльністю громадських організацій, але і наявністю значної кількості активістів – членів названих організацій в усіх регіонах України; їх участь у законодавчій діяльності, у мітингах, пікетуваннях, добродійних акціях тощо.

Важливим індикатором громадянської активності населення України є членство у громадських організаціях. Лише 7,8 відсотка опитаних дали ствердну відповідь на запитання про своє членство у громадських організаціях [12, с. 16]. При цьому серед причин, які стають на заваді у діяльності громадських організацій, виділяються суб'єктивні та об'єктивні. Понад 50 відсотків опитаних серед причин відсутності інтересу до громадських організацій виділяли причини суб'єктивного характеру, а саме: «не мають часу», «не мають бажання», «не мають

здоров'я»; 8,4 відсотка опитаних взагалі не довіряли громадським організаціям; 7,9 відсотка не змогли знайти організацію, яка б зацікавила своєю діяльністю; 6,6 відсотка не мали достатньо інформації про громадські організації в Україні [12, с. 17].

Численні соціологічні опитування останнього часу викликають обгрунтований сумнів у достовірності їхніх результатів. На думку М. Михальченка, який очолював Українську академію політичних наук (неурядову дослідницьку організацію), мережі соціологічних опитувань, що діють в Україні, потребують кардинальної реорганізації. Так, «Соціс–Гелап» з 1992 року опирається на мережу, основою яких є профспілкові активісти. «Ці люди, безумовно, за нинішні роки стали дуже слухняними. Тут і не треба наказ давати, вони самі зрозуміють, що від них хоче господар», – вважає дослідник [13, с. 19]. Схиляємося до думки, що дані соціологічних досліджень стосовно розвитку громадських організацій в Україні, які використовуються в статті, наближаються до об'єктивних. Опитування не мали на меті отримати результат, який міг бути використаний певною політичною силою у боротьбі за опанування влади в країні.

Отже, за найоптимістичнішими підрахунками соціологів, чисельний склад соціально активних громадян, які брали участь у діяльності громадських організацій України у 90–х роках ХХ ст., не перевищував декількох мільйонів осіб [14, с. 63], що занижує показники членства у громадських організаціях, наведені у звітах. Появі приписок сприяла недосконала нормативно–правова база створення та діяльності громадських організацій, зокрема, Закону України «Про об'єднання громадян», який не вимагав від громадських організацій фіксованого індивідуального членства. До того ж, Закон не забороняв колективного членства у складі громадських організацій, що також створювало спокусу зарахувати всіх працівників установи, керівники якої виявили бажання стати колективним членом громадської організації, до її складу.

Список використаних джерел

1. Сидоренко О. Громадські організації в Україні: мовою офіційної статистики / О. Сидоренко // Перехрестя. – 2000. – №5 (10). – С.4–7.
2. Третій сектор в Україні: проблеми становлення / [М. Ф. Шевченко (кер. авт. кол.), В. А. Головенько, Ю. М. Галустьян та ін.]. – К.: Укр. ін-т соц. дослідж., 2001. – 173 с.
3. Матвійчук А. В. Громадські організації як чинник становлення громадянського суспільства: автореф. дис. ... канд. політ. наук: спец. 23.00.02 «Політичні інститути та процеси» / А. В. Матвійчук. – К., 2008. – 15 с.
4. Лавринович О. Чи можливе в Україні громадянське суспільство? / О. Лавринович // Громадські ініціативи. – 1999. – №2. – С.3–6.
5. Поточний архів Центру інновацій та розвитку. – Дослідження Центру інновацій та розвитку: «Тенденції розвитку третього сектору в Україні» (1999 р.). – 8 с.
6. Послання Президента України до Верховної Ради України про внутрішнє і зовнішнє становище України у 2000 році. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2001. – 404 с.
7. Поточний архів Держкомстату України. Відділ політичної статистики. – Зведені дані про кількість легалізованих громадських організацій з міжнародним, всеукраїнським та місцевим статусом (включаючи місцеві осередки) станом на 01.01.1997. – 01.01.2000. – 5 с.
8. Сидоренко О. Чи знаємо ми, що таке насправді український «третій сектор»? / О. Сидоренко // Перехрестя. – 2000. – №4 (9). – С.4–7.
9. Поточний архів Держкомстату України. Відділ політичної статистики. – форма статистичної звітності №1–ОГ. – Таб. №5–8

(Діяльність, джерела фінансування та витрати об'єднань громадян за 1996 р.). – 4 с.

10. Голоси електорату. Глобальна програма IFES для розвитку надійних показників громадської думки // Семінар «Розвиток недержавних організацій через правові реформи. – К.: АТ «КоДр», 1996. – С.5–6.

11. Поточний архів фонду «Демократичні ініціативи» / Дослідження Інституту соціології НАН України за участі фірми Соціс–Гелап та фонду «Демократичні ініціативи»: «Українське суспільство 1994–2000». – 10 с.

12. Поточний архів Центру інновацій та розвитку. – Дослідження Центру інновацій та розвитку: «Ставлення населення України до діяльності громадських і благодійних організацій (липень 1999 р.)». – 43 с.

13. Грабовський С. Громадська організація має дистанціюватися від влади / С. Грабовський // Перехрестя. – 2000. – №6. – С.19.

14. Поточний архів Міжнародної Фундації Виборчих Систем. – Опитування громадської думки в Україні. Опитування проведене компанією Соціс–Гелап 16–23 червня 1999 року. – 88 с.

References

1. Sydorenko O. Hromadski orhanizatsii v Ukraini: movoiu ofitsiinoi statystyky / O. Sydorenko // Perekhrestia. – 2000. – №5 (10). – С.4–7.
2. Tretii sektor v Ukraini: problemy stanovlennia / [M. F. Shevchenko (ker. avt. kol.), V. A. Holovenko, Yu. M. Halustian ta in.]. – K.: Ukr. in-t sots. doslidzh., 2001. – 173 s.
3. Matviichuk A. V. Hromadski orhanizatsii yak chynnyk stanovlennia hromadianskoho suspilstva: avtofef. dys. ... kand. polit. nauk: spets. 23.00.02 «Politychni instytuty ta protsesy» / A. V. Matviichuk. – K., 2008. – 15 s.
4. Lavrynovych O. Chy mozhylyve v Ukraini hromadianske suspilstvo? / O. Lavrynovych // Hromadski initsiatyvy. – 1999. – №2. – С.3–6.
5. Potochnyi arkhiv Tsentru innovatsii ta rozvytku. – Doslidzhennia Tsentru innovatsii ta rozvytku: «Tendentsii rozvytku tretoho sektoru v Ukraini» (1999 r.). – 8 s.
6. Poslannia Prezidenta Ukrainy do Verkhovnoi Rady Ukrainy pro vnutrishnie i zovnishnie stanovyshe Ukraine u 2000 rotsi. – K.: IVTs Derzhkomstatu Ukrainy, 2001. – 404 s.
7. Potochnyi arkhiv Derzhkomstatu Ukrainy. Viddil politychnoi statystyky. – Zvedeni dani pro kilkist lehalizovanykh hromadskykh orhanizatsii z mizhnarodnym, vseukrainskym ta mistsevym statusom (vkluchaiuchy mistsevi oseredky) stanom na 01.01.1997. – 01.01.2000. – 5 s.
8. Sydorenko O. Chy znaiemo my, shcho take naspravdi ukrainskyi «tretii sektor»? / O. Sydorenko // Perekhrestia. – 2000. – №4 (9). – С.4–7.
9. Potochnyi arkhiv Derzhkomstatu Ukrainy. Viddil politychnoi statystyky. – forma statystychnoi zvitnosti №1–OH. – Tab. №5–8 (Diialnist, dzherela finansuvannia ta vytraty obiednan hromadian za 1996 r.). – 4 s.
10. Holosy elektoratu. Hlobalna prohrama IFES dlia rozvytku nadiynykh pokaznykiv hromadskoi dumky // Seminar «Rozvytok nederzhavnykh orhanizatsii cherez pravovi reformy. – K.: АТ «KoDр», 1996. – С.5–6.
11. Potochnyi arkhiv fondu «Demokratychni initsiatyvy» / Doslidzhennia Instytutu sotsiologii NAN Ukrainy za uchasti firmy Sotsys–Helap ta fondu «Demokratychni initsiatyvy»: «Ukrainske suspilstvo 1994–2000». – 10 s.
12. Potochnyi arkhiv Tsentru innovatsii ta rozvytku. – Doslidzhennia Tsentru innovatsii ta rozvytku: «Stavlennia naselennia Ukrainy do diialnosti hromadskykh i blahodiynykh orhanizatsii (lypen 1999 r.)». – 43 s.
13. Hrabovskiy S. Hromadska orhanizatsiia maie dystantsiiuvatsiia vid vlady / S. Hrabovskiy // Perekhrestia. – 2000. – №6. – С.19.
14. Potochnyi arkhiv Mizhnarodnoi Fundatsii Vyborychkykh System. – Opytuvannia hromadskoi dumky v Ukraini. Opytuvannia provedene kompaniieiu Sotsis–Helap 16–23 chervnia 1999 roku. – 88 s.

Levchuk K. I., Doctor of History, Professor, Head of Department of the History of Ukraine and philosophy, Vinnytsia National Agrarian University (Ukraine, Vinnytsia), ki_levchuk@i.ua

Development of public organizations of Ukraine in the 90th of the XX th century

Quantitative indicators of the development of public organizations of Ukraine during the first years of independence are researched in this article.

It was established that there was a significant increase in the number of public organizations, however, according to sociological surveys, the participation of citizens in their daily activities remained at a low level.

Keywords: public organization, sociological research, civic activity, State Statistics Committee of Ukraine.

* * *

УДК 35.072.22(477)

Кикоть С. М.,

кандидат історичних наук, старший викладач кафедри політології, ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» (Україна, Переяслав-Хмельницький), ksm83@ukr.net

Адміністративний ресурс в Україні: причини виникнення та особливості використання

Аналізуються причини виникнення та особливості використання адміністративного ресурсу в Україні. З'ясовано, що адміністративний ресурс як феномен політичного процесу в Україні набув поширення внаслідок запозичення російської політичної традиції, що бере свій початок із радянських часів і закономірно витікає із системи організації та особливостей функціонування механізмів командно-адміністративної системи, принципів централізації влади та непорушності владної ієрархії.

Встановлено, що головними причинами повномасштабного використання адміністративного ресурсу в Україні стали: відсутність політичної волі у керівництві держави, недостатньо розвинена партійна система, мінімізованість покарання за його застосування, нерозвиненість інститутів громадянського суспільства, відсутність традицій вільного волевиявлення і, відповідно, низький рівень політико-правової культури громадян.

Доведено, що використання адміністративного ресурсу в Україні об'єктивно спричинило порушення чинного законодавства суб'єктами виборчого процесу, корумпування державного апарату, викривлення наслідків народного волевиявлення.

Методологія дослідження ґрунтується на принципах історизму, об'єктивності, системного аналізу фактів і подій.

Ключові слова: адміністративний ресурс, зловживання владою, деструктивна політична технологія, політичний процес, виборча кампанія.

Сьогодні, в умовах євроінтеграції України, важливого значення набуває трансформація політичної системи, що передбачає подолання наслідків командно-адміністративного управління державою й побудову демократичного суспільства на основі європейських цінностей. Цього можна досягти за умови обов'язкового подолання адміністративного ресурсу як феномену політичного процесу України.

Ефективна нейтралізація адміністративного ресурсу неможлива без розуміння суті цього явища, причин його виникнення та наслідків використання, що зумовлює актуальність проблематики дослідження.

Проблеми використання адміністративного ресурсу у політичному процесі України присвятили свої наукові розвідки вітчизняні дослідники Н. Ніколаєнко, М. Бучин, С. Грабовська, Л. Скоциляс, В. Носачов, Ю. Тищенко, Ю. Тишкун та ін.

Мета статті: проаналізувати причини виникнення та особливості використання адміністративного ресурсу в Україні.

Дослідження адміністративного ресурсу вітчизняною політичною наукою з об'єктивних причин розпочалося лише із здобуттям нашою державою незалежності. Тому в нашій державі практично відсутні комплексні наукові дослідження суті адміністративного ресурсу, різні науковці трактують його по-різному.

Зокрема, в енциклопедичному словнику з державного управління зазначено, що «адміністративний ресурс –

це політична практика, коли відповідальні працівники установ державної влади використовують своє службове становище аби впливати на посадових осіб, а також перебіг політичних, економічних, культурних та інших подій, що перебувають поза межами їхнього підпорядкування, повноважень і компетенції. Це позбавлення людей свободи вибору й волевиявлення на підставі їх адміністративної залежності від «начальства». Використанням адміністративного ресурсу є намагання державного службовця досягти особистих чи політичних цілей, застосовуючи важелі адміністрування, посадову підпорядкованість підлеглих йому осіб. Застосування адміністративного ресурсу в державному управлінні характерне для недемократичних режимів як продовження практики адміністративно-командного управління [3, с. 24].

На думку українського вченого М. Бучина, під адміністративним ресурсом варто розуміти наявність у суб'єкта виборчого процесу через приналежність до влади додаткових ресурсів, які дають змогу йому здійснювати законний чи незаконний вплив на хід виборчої кампанії з метою отримання перемоги на виборах [2, с. 29].

Заслугує на увагу підхід до визначення адміністративного ресурсу вітчизняним науковцем Н. Ніколаєнко, на думку якої, вищезгадану дефініцію можна розкрити за допомогою наступних визначень:

– адміністративний ресурс – це використання органами державної влади, місцевого самоврядування чи кандидатами, які є держслужбовцями, своїх владних повноважень для досягнення політичних і корпоративних цілей, а також для доступу до ресурсів держави;

– адміністративний ресурс – це деструктивна політична технологія, за допомогою якої органи державної влади впливають на виборчий процес;

– адміністративний ресурс є одним із механізмів політичної корупції, використовуючи державні ресурси органи влади та посадові особи запроваджують неконкурентні методи політичної боротьби [5, с. 847].

Адміністративний ресурс – це один з ресурсів політичної влади. Однак, на відміну від ресурсів традиційних (матеріального, організаційного, людського, інтелектуального й інших), ситуація з адміністративним ресурсом досить проста.

Справа в тому, що, визнаючи як основну функцію держави функцію управління, тобто адміністрування, можна сказати про природність даного виду ресурсу, його обумовленість як законодавством, так і багатовіковими традиціями державного управління.

Говорячи про систему повноважень, варто розглядати тільки той їхній обсяг, які передбачені відповідними нормативно-правовими актами. Говорячи про категорію «адміністративний ресурс», мається на увазі можливість використання тими або іншими владними суб'єктами різного роду переваг, які неминуче існують у будь-якого носія влади. Саме ці переваги здатні виступити в ролі каталізатора політичних процесів. Погано це або добре – питання складне. Якщо дивитися з точки зору управлінської, то оцінка використання службових переваг оцінюється як негативне явище. Якщо ж з точки зору практичної ефективності державного адміністрування, то тут реалізація адміністративного ресурсу може представлятися виправданою. Так, відомо,